

זכרון עולם

האשה החשובה ודפית צדקה וחסד

מרת ורדה שניצר

ע"ה

ב"ר מאיר ז"ל

תנצב"ה

בית המדרש דחסידי סוכטשוב

כולל דחסידי סוכטשוב

כולל "סנה משה"

ע"ש הרה"ח ר' משה יצחק זיסר ז"ל

בית מדרש למגידי שיעור "דף היומי"

חז"ם סוכר 3 ת.ד. 471 ב"ב טל. 03-5775333

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

זכרון עולם

איש חי רב פעלים רודף צדקה וחסד

משה שניצר

ז"ל

ב"ר מנחם מנדל ז"ל

תנצב"ה

יו"ל ע"י ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א ♦ לע"נ הר"ר מרדכי קלמן (מוטי) זיסר ב"ר משה יצחק ז"ל

מסכת בכורות ט' - ט"ו ♦ ידים ד', ג' - ד', ד'

בס"ד, ט"ז תשרי תשפ"ז

גליון מס' 1427

השבוע בגליון

פרופולים - דונג - אבקת פרחים - מזון מלכות, האם ומדוע הם מותרים באכילה

הגילוי המדהים שלאחר שחיתת כבש הפדיון... "לשם יחוד קודשא בריך הוא... לקיים מצות עריפה

סוד התיקון שבעריפה

האבנט המיוחד שהוזק בארון בגדי הכהונה

בבית המקדש

צמר של רחל בת עז

ניתן לקבל את הגליון בדוא"ל מידי שבוע חינם

להצטרפות: meorot@meorot.co.il

דבר העורך

שמחת תורה

לפני מספר שנים, בעצם יום שמחת תורה סובב לו נציג בכיר של הקונסוליה האמריקנית ברחובות שכונת גאולה שבירושלים. לאחר שבמשך שבעת ימי חג הסוכות הוא התרשם עמוקות מן הסוכות שצאו משום מקום בעשרות אלפי צורות וסגנונות ומאווירת החג שאופפת את הרחוב היהודי שבוע ימים, הוא ביקש לראות את "השמחה הגדולה" כפי שתיארה באזניו, את חג שמחת תורה. "רוקדים בלי תופים, ללא חצוצרה, אורגן או כל כלי זמר אחר. שעות ארוכות מרקדים היהודים בחדווה ובעליזות", סיפרו לו.

הוא, נכרי מבטן ומלידה, נשבה בקסם החגיגי, ורגליו הוליוכוהו להיכל בית המדרש של ישיבת "חברון" גאולה. מיועדנו הצטנף בפנית האולם, והביט במאות הרוקדים ובאנשים הרבים שהצטרפו אליהם. כאשר לפתע הוא הבחין, כי אחדים מן הרוקדים במרכז המעגל אווזים בידם חפץ גלילי מוארך ומחבקם אותו אל לבם בעוד מעגלים של חוגגים סובבים אותם תוך שירה וריקודים.

"מה הם אווזים בידיהם?" שאל הנציג האמריקני את מלוויו. "זה ספר תורה" ענה לו. למראה עיניו שהתעגלו בתמהון, הסבירו לו, כי מדובר ביריעות קלף הגלולות והעטופות בבד קטיפה, עליהן כתובה התורה הקדושה שניתנה למשה מסיני, ובה כל החוקים המסדירים את חיי האדם היהודי מרגע לידתו ועד יומו האחרון. מן הבוקר ועד הלילה, וחוזר חלילה. כל יהודי, כל היום, כל השנים.

הפעם תמה הנכרי תמיהה רבת. "כל ימי חיי", אמר בפליאה, "לא ראיתי ולא שמעתי על דבר כזה. אנשים רוקדים עם ספר החוקים שלהם? כבן תרבות אני מבין את הצורך בחוקים ובתקנות שהשלטון כופה על נתיניו. מאחר שבלעדיהם אי אפשר לנהל מדינה. הכל מכירים בחשיבותם של החוקים, אך בליבו פנימה, כל אזרח חש מידת מה של סלידה ורתיעה מן החוקים המעיקים על חייו, ואין אומה המחבכת את ספר החוקים שלה, רוקדת עמו ואוהבת אותו."

פרופולים - דונג - אבקת פרחים - מזון מלכות, האם ומדוע הם מותרים באכילה

זעיר מחכמתם המופלגת של חכמינו זכרונם לברכה, נחשף לפנינו בגמרתנו העוסקת בהיתר אכילתו של דבש דבורים. אף על פי ש"היוצא מן הטמא - טמא, והיוצא מן הטהור - טהור", לימדונו חכמינו, כי הדבש היוצא מן הדבורה, שהיא שרץ טמא - טהור, "מפני שמכניסות אותו לגופן, ואין ממצות אותו מגופן". הרמב"ם (הל' מאכלות אסורות פ"ג הל' ג') מגדיר זאת באופן הבא: "דבש דבורים ודבש צרעים מותר, מפני שאינו מתמצית גופן אלא כונסין אותו מן העשבים בתוך פיהן ומקיאין אותו בכורת כדי שימצאו אותו לאכול ממנו". חוקרים בני זמנינו מצאו, כי הדבש נאגר בזפק, שבקצהו הפנימי מצוי שסתום המונע מן הדבש לעבור אל הקיבה, ופירוק החומר והפיכתו לדבש, מתבצע בתהליך טבעי על ידי התרכובת של החומרים שנאספו על ידי הדבורה, ללא שותפות פעילה בעלת משמעות של חומרים מתוך גופה.

מלבד הדבש, הדבורים מפיקות מוצרים חשובים נוספים, ביניהם, פרופולים, שעווה - דונג, אבקת פרחים ומזון מלכות.

שעווה: חומר השעווה מיוצר בגופה של הדבורה באמצעות אכילת דבש - על מנת לייצר עשרה גרם שעווה, עליה לאכול מאה גרם דבש - ולאחר מכן היא מפרישה את השעווה הנוזלית, דרך בלוטות מיוחדות, היא לועסת אותה וצרה אותה לחלת דבש. השאלה שיש לדון בה היא, אם השעווה מותרת באכילה. ובכן, במשנה (עבודה זרה פ"ב משנה ז') נאמר: "אלו מותרין באכילה... והדבש והדבדניות". הרמב"ם (נפיה"מ שם) מפרש, כי הדבדניות הן חלות הדבש. הגאון רבי שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל נימק היתר זה בכך, שהשעווה עצמה חסרת טעם ואינה מוגדרת כאוכל, ולפיכך, היא גופה אינה אסורה, ואילו מציצתה לצורך אכילת הדבש שבה אינה אלא כמציצת אבן שנמשחה בסוכר ("בדיקת המזון כהלכה" עמ' 149). הרה"ג ר' משה ווייא שליט"א, מוסיף מספר נימוקים וראיות מעניינים להיתר אכילת השעווה, ביניהם פסקו של הטור (או"ח סי' תל"ג), כי ניתן לבדוק את החמץ בנר שעווה אך לא בנר חלב משום שהוא עלול לטפטף על הכלים ולהטריפם. הרי לנו, שהשעווה מותרת ואינה מטריפה."

הפרופולים: 'פרופולים' היא מילה לטינית שפירושה - לפני העיר. הפרופולים הוא חומר אנטיביוטי הנאסף על ידי הדבורה משרץ עצים ומעטיפות של ניצני פרחים. הדבורה מלקטת את החומר, מערבת אותו עם דונג, ובתוצר המוגמר היא משתמשת לריפוד קירות הכוורת. חומר זה גם מונע מחלות ורקבונות בכוורת, והוא שימש את המצרים הקדמונים לחניטת גופות מלכיהם. גם כיום, הפרופולים נפוץ לשימוש רפואי במקומות שונים, ומבחינה הלכתית אין כל מניעה לאוכלו, משום שהוא אינו עובר בגוף הדבורה כלל.

אבקת פרחים: אבקת הפרחים נצמדת לרגלי הדבורה, ומשמשת כמזון לזחלים המצויים בכוורת. מחירה יקר, מפני שהיא ידועה כמסייעת לעיכול. גם היא, אינה עוברת בגוף הדבורה, ואין מניעה הלכתית לאוכלה.

זעילוי נשמת

מרת **אסתר גולדה כהנא** ע"ה

ב"ר אלתר יעקב וגיטל ויזל ז"ל

נלב"ע י"ח בתשרי תשנ"ט

תנצב"ה

זעילוי נשמת

הר"ר **ישעיהו יצחק בורנשטיין** ז"ל

ב"ר חיים אליעזר ז"ל נלב"ע י"ט בתשרי תשס"ו

תנצב"ה

הונצח ע"י בני המשפחה שיחיו

מזון מלכות: הבעיה, ב"הא" הידיעה, של מוצרים המופקים מן הדבורים, הוא מזון מלכות. בתקופה בה הזחל שווה בתא הדונג, הוא ניזון מנוזל לבן וסמיר, מר כלענה, המופרש מבלוטה המצוייה בראשה של הדבורה [כל הזחלים ניזונים ממנו, אך הדבורים המיועדות להיות מלכות, מוטלות בתאים גדולים יותר, וכך יש מקום להפריש לתוכם נוזל בכמות רבה יותר. מכאן שמם 'מזון מלכות']. מזון המלכות אינו נאכל כמות שהוא, מחמת מרידותו, אלא הוא משווק בתערובת עם דבש [3%] ונמכר במחיר מפולפל. המומחים מציינים, כי תכונותיו מופלאות ביותר לרפואת האדם ולחזקו.

הדבורים מפיקות את מזון המלכות על ידי אכילת דבש ואבקת פרחים. תרכובת זו שונה מן הדבש, בכך שהיא מופקת בתוך גופה של הדבורה, על ידי חומרים שונים המופרשים מגופה ומסייעים להכנת המזון. לכאורה, הוא אסור באכילה, שהרי "היוצא מן הטמא - טמא".

הגאון רבי שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל התכתב ארוכות בנידון עם הגאון רבי אליעזר יהודה ולדנברג זצ"ל (עיי' שו"ת "מנחת שלמה" ח"ב סי' ס"ד, שו"ת "ציץ אליעזר" חלק י"א סי' נ"ט, חלק י"ב סי' נ"ד), ובין הנימוקים להקל שהובאו בפני הגרש"ז נטען, כי מומחים חקרו ומצאו, כי שלבי הכנת מזון המלכות זהים לחלוטין לשלבי הכנת הדבש, ואם חז"ל התירו את הדבש, יש להתיר גם את מזון המלכות. הגרש"ז השיב, כי גם את הדבש לא היינו מתירים אלמלא חז"ל היו מורים כן מפורשות, ובפרט שמזון המלכות אינו בעל מאפיינים זהים לאלו של הדבש. הנימוק היחיד להיתר שעליו ניתן לדון, מצוין רבי שלמה זלמן, הוא העובדה שטעמו של מזון המלכות מר וממילא נחשב כאינו ראוי לאכילה, שאין איסור באכילתו. ברם, הוא מביא דוגמאות שונות של חומרים בעלי מרידות וטעם דוחה, הנחשבים כמאכלים, ולפיכך, הוא כותב: "איני אומר בזה לא איסור ולא היתר".

לגבי חולה, הזקוק למזון המלכות לצורכי רפואה הוא כותב, כי אין מניעה לאוכלו, תוך שהוא סומך את הכרעתו על מספר נימוקים. בספר הכשרות (להרב י. י. פוקס שליט"א, כ"א סעי' מ"ח עיי"ש במקורות) מסייג היתר זה, בתנאי שמזון המלכות בטל בשישים בדבש רגיל, היינו: הרוכש 100 גרם דבש מעורב במזון מלכות, יקפיד שכמות מזון המלכות לא תעלה על 1.666 גרם. כמו כן, מומלץ לבלוע את מזון המלכות בכמוסה, בלא מגע הפה, החיך, הלשון והגרונן [אולם, עיי' "מנחת שלמה" שם, שנראה כי מתיר בכל גווני]. (ועיי' מש"כ הגר"ח גריינמן זצ"ל בחו"ב בכורות, סי' ב' אות ז').

דף יב/א אין פודין ... ולא בטרפה

הגילוי המדהים שלאחר שחיטת כבש הפדיון...

בימינו מעטות הן ההזדמנויות הנקרות לבן היישוב לחזות בקיום מצוות פטר חמור, ובודדים בלבד זכו לקיים מצווה זו בעצמם. הגאון רבי יעקב הלל שליט"א, ראש ישיבת אהבת שלום שבירושלים, ביקש לקיים מצווה זו לפני עשרים ושנים, ואיש לא פילל את מספר המצוות הרבות של... לימוד תורה שיתגלגלו בגין אותו פדיון, שהכל דנו בו, אם היה מעולם, או שמא כלל לא היה.

מעשה שהיה כך היה, כפי שהוא נפרש באריכות בספר "ילקוט פטר חמור" בהוצאת ישיבת "אהבת שלום", שיצא לאור לאחר המאורע.

מעמד פדיון פטר החמור נערך בנוכחות קהל רב, לאחר ששלשה נסיונות קודמים לקיום המצווה כשלו. אתון צעירה שנרכשה והופקדה בידי משפחה שומרת מצוות המתגוררת במושב, התפגרה באמצע עיבורה. האתון השניה נותרה בחיים, אך היא בלבד. האתון השלישית המליטה אתון. האתון הרביעית זכתה להגשים את הציפיות הרבות, בהמליטה עייר זכר, בכור, פטר רחם, שיש לפדותו.

תורתנו הקדושה מצווה לפדות את החמור בשה, ואת השה יש ליתן לכהן. אם אין פודים את החמור, יש לערוף את ראשו. כך ציווה הקב"ה. לפיכך, מיד לאחר המלטת העייר, אורגן מעמד פדיון פטר החמור, בהשתתפות יהודים רבים, אשר נוכחו בעת מסירת השה לידי האדמו"ר מתולדות אהרן זצ"ל, שכהן היה. הקהל התפזר לביתו אפוף רשמי קודש, והרב הלל רכש את הכבש בחזרה מידי האדמו"ר, כדי לשחוט אותו ולזכות לקיים בו מצוות מתנות כהונה.

למחרת היום, הכבש נשחט והתגלה כטרפה!

שוד ושבר. במשנתנו נאמר במפורש: "אין פודין לא בעגל... ולא בטרפה".

האומנם?

נתחיל מן הקל אל הכבד.

בגמרתנו אנו למדים, כי כאשר מוטל על אדם לפדות פטר חמור, הוא רשאי לפדותו בשני אופנים, בדמיו או בשה. בדמיו, היינו: לתת לכהן כסף השווה לשווי של החמור. כמו כן, ניתן לפדות את החמור בשה, אפילו אם ערכו של השה פחות מערכו של החמור. פדיון זה הוא של בעל חיים מול בעל חיים, לא של ערך מול ערך. על כך אומרת משנתנו, כי אין פודים בשה טריפה. המבקש לפדות חמור בשה, שאינו כערכו של החמור, יפדהו בשה שאינו טריפה. ברם, אם השה שווה כערכו

בעיני העולם כולו, ספר החוקים הוא דבר נצרך, אך הכל מתרחקים ממנו כמטחוי קשת, והנה, אתם ורקדים עם ספר החוקים שלכם! יש בכם משהוא מיוחד".

יש בה, בתורה, משהוא מיוחד. היא נשמת אפיו ומשוש עיניו. תורתנו הקדושה, שיצאה איתנו לגלות, ליוותה את אבותינו בכל שנות נדודיהם ברחבי תבל, הרוותה נפשות דויות ורצוצות ושימרה את רוח אפו של העם היהודי.

לרגל חג שמחת תורה, אשר בו אנו שמחים ומודים לנותן התורה, מעניין לספר על דבקות מיוחדת בתורה של ישיש אשר כל ימיו לא פסק מלימודו, ולבסוף, דבק בתורה עד ששכח מעצמו.

מעשה נורא הוד זה, על לימוד תורה באופן נדיר, בשעות נדירות, קראנו בספר "עטרה למלך", הכולל מקבץ שיחות שנאמרו על ידי הגאון רבי אברהם פאם זצ"ל, ראש ישיבת "תורה ודעת" בארה"ב.

באתה משיחותיו סיפר, כי בשמיני עצרת ה"תש"ך הוא עלה לבקר את זקן הרבנים בבראנזוויל, הגאון רבי משה בנימין טומשוב.

רבי משה בנימין נמנה על ראשוני תלמידיו של הגאון רבי ברוך בער ליבוביץ זצ"ל, וגם קנה תורה בישיבת סלבודקה. בשנת ה"תש"ך היה רבי משה בנימין ישיש מופלג, תשוש וחלש, אך מוחו ופיו לא פסקו מן העיסוק בתורה הקדושה. מיד כאשר נכנס רבי אברהם לביתו של רבי משה בנימין, קידמו הלה בשאלה הלכתית:

הגאון הישיש, שכאמור היה חלש מאד, נצטווה על ידי רופאו כי לא ימנע את עצמו מאכילה עד שלחי יום הכיפורים. הרופא חשש כי גופו הישיש לא יחזיק את הנשמה הכבירה שקשריה לעולמו החלו להתרופף. הגאון לא ניסה, חלילה, להמרות את פי הרופא. "וחי בהם" - "ולא שימות בהם".

אכן, ביום הכיפורים אחר הצהרים החל הגאון לחוש שלא בטוב והחליט, כי הגיעה השעה לאכול. "וחי בהם ולא שימות בהם".

כמוכן, שלא עלה על דעתו לאכול שיעור אכילה בבת אחת, בכך אין צורך, די לו באכילה קמעא קמעא, תוך המתנת הזמן הראוי. כך, על ידי אכילת חצאי שיעורים יקיים את מצוות הרופא.

נטל הגאון לידיו דבר מאכל, בצע ממנו פחות מכשיעור והתכוון לאכול... לפתע החל הספק לנקר במוחו. האם הוא יחוייב בברכה מחדש לאחר כל הפסקה באכילה, או שמא ברכתו על האכילה הראשונה תפטרנו מברכה על המשך אכילתו?

מוחו של הגאון החל לעבוד בקדחתנות. ארון ספרים אדיר מימדים היה מאופסן במוחו, והוא החל שולף ממנו ראיה לכאן והוכחה כנגדה, סברה לצד זה וסתירה לצד אחר. מבלי משים, תוך כדי משא ומתן עם עצמו, שמט הגאון מבלי משים את ה"שיעור" שבידו לתוך צלחת האוכל, ושקע בסוגיה הסבוכה, שקל וטר, דן ודחה, הקשה ותיירץ, פלפל וחידש, נשא ונתן.

עד שהסתיים הדיון, מצא הגאון כי יום הכיפורים יצא זה מכבר, ושלושה כוכבים גדולים מאירים את השמים...

הוא שאמרנו "וחי בהם".

המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעובדה מרתקת שניתן ללמוד מהם מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה. כתובתנו: ת.ד. 471 בני ברק. פקס: 03-570-67-93 דוא"ל: mendelson@meorot.co.il

בברכת התורה, העורך

לעילוי נשמת

מרת **צינה פלוק** ע"ה

ב"ר אברהם הכהן ז"ל

נלב"ע י"ז בתשרי ב' דחומ"ס תשל"ט

תנצב"ה

הנוצחה ע"י בנה ידידנו

הר"ר **אברהם פלוק** ומשפ' שיחי - תל אביב

כידוע, פטר חמור כי יולד, מצווה לפדותו בשה, או בערכו. "ואם לא תפדה", אומרת התורה, "וערפתו" - יש לערוף את העייר הבכור. השאלה העומדת בפנינו היא, איפוא, האם עריפת החמור נחשבת מצווה, או שהתורה מצווה על בעל החמור לערוף את ראשו אם לא קיים בו את מצוות הפדיה.

הרמב"ם (הל' ביכורים פרק י"ב הל' א') כותב: "מצות עשה לפדות כל אדם מישראל פטר חמור בשה, ואם לא רצה לפדותו מצות עשה לעורפו שנאמר ופטר חמור תפדה בשה ואם לא תפדה וערפתו... ומצות פדיה קודמת למצות עריפה". הרי הוא מכנה במפורש, את העריפה כ"מצוות עשה". למען האמת, אף משנתנו נוקטת בלשון זו כלפי העריפה: "מצוות הפדיה קודמת למצוות העריפה", אך אין בעובדה זו כדי למנוע מן הראב"ד להעיר על אתר, כי העריפה אינה מצווה כל עיקר, ואדרבה, עבירה היא, שהעורף את ראש החמור מזיק את ממון הכהן, שהחמור ממונו של הכהן הוא עד פדיתו, ואילו את לשון משנתנו "מצוות עריפה" הוא פוטר בכך, שהיא שאלה ביטוי זה מתחילת המשפט העוסק במצוות פדיה.

סוד התיקון שבעריפה: על דברי הראב"ד, כותב הרדב"ז (בפירושו לרמב"ם שם): "וכי מה שהתירתו תורה... קרי ליה עבירה"? חכמתו יתברך גזרה לערוף את החמור, אם לא נפדה, וממילא אין זו עבירה. בשולי דבריו, הוא חושף טפח מידעויותיו בפרד"ס, כאשר הוא תמה על הראב"ד, כיצד כתב שהעריפה עבירה היא, אחר שבוודאי ידע את סוד התיקון שבעריפה.

מחלוקת הרמב"ם והראב"ד מתמקדת בברייתא המובאת בסוגייתנו (י/ב), המגדירה את העריפה כעונש לבעל החמור על שלא קיים את מצוות התורה ופדאו. הראב"ד סומך את ידיו עליה כהוכחה ברורה שהעריפה אינה מצווה כל עיקר. ואילו הרמב"ם, כותב המהרי"ט אלגאזי (י"ד, ד"ה "מתני"), נקט כי ברייתא זו אינה להלכה, שהרי כבר במכילתא נחלקו הדעות אם העריפה היא מצווה, והרמב"ם נקט כדעה הסוברת שהעריפה היא מצווה.

היו מי שביקשו לפרש בדעת הרמב"ם, כי הפדיה והעריפה הינן שתי מצוות אשר רשות ביד כל אחד לקיים איזו מהן שירצה, אלא שהתורה הקדימה את הפדיה לעריפה ויש להעדיף את מצוות הפדיה, עד שכתבו, כי מי שקיים מצוות פטר חמור, ונזדמן לידי פטר חמור נוסף - יערפנו (עיי' "ילקוט פטר חמור" שהביא שיטה זו). ברם, שיטה זו דחויה מן ההלכה, ולדעת כל הפוסקים, מצוות הפדיה קודמת לעולם, גם לדעת הרמב"ם (עיי"ש).

בעל פטר חמור שאין לו שה וכסף: ההשלכה ההלכתית הנובעת ממחלוקת הרמב"ם והראב"ד, כותב בעל "שבט הלוי" זצ"ל (שו"ת ח"ב סי' קע"ד), תבוא לידי ביטוי במקרה שבו אין באפשרות בעל החמור לפדות את פטר החמור, שאין לו שה ואין לו מעות. לפי הרמב"ם, בתום שלושים הימים שבהם יש לפדותו - יערפנו ויקיים את מצוותו בעריפה, שמצווה גם היא. אך לפי הראב"ד, ימתין בעל החמור עד שירוויח לו הקב"ה מעות או שה לפדיון, ולא יבטל מצוות עשה, שהעריפה אינה מצווה כל עיקר [אמנם, בשו"ת הרדב"ז, ח"א סי' תצ"ו, לא משמע כן].

מאחר שלדעת הרמב"ם עריפת פטר החמור גם היא מצווה, כתב רבי שלמה רפאל גאליקו ("שער המצוות" דף מ"ז), כי הנזקק לערוף את החמור יאמר, "לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה, הרי אנוכי בא לערוף פטר חמור, לקיים מצוות עשה".

דף יז/א אמר רבי אחא בר יעקב הכל מודים דאין לוקין על צמרו

האבנט המיוחד שהוחזק בארון בגדי הכהונה בבית המקדש

האם בבית המקדש תלה אבנט ייחודי שנטווה מצמר מיוחד במינו, לצורך עבודה בקרבן אחד ויחיד? ה"מנחת חינוך" (מצוה תק"ח אות ו'

של החמור, אין כל מניעה להשתמש בשה הטריפה ככסף, כחפץ בעל ערך, ולפדות את החמור באמצעות ערכו. מעתה, מאחר שבמקרה הנדון, ערכו של הכבש עלה על ערכו של העייר הצעיר, לכאורה, אין כל מקום להתלבטויות הרבות שהתעוררו בעקבות המעשה.

ברם, היו שהעירו, כי מאחר שפודה החמור התכוון לבצע את הפדיון בשה עצמו, ולא באמצעות ערכו, כתשלום, ממילא לא עלה מאומה בידיו. שכן, מאחר שניתן לקיים את המצווה בשני אופנים, על הפודה לכוון באיזה אופן הוא מבקש לקיים את המצווה, וממילא, במקרה דנן, פדיון פטר החמור באמצעות השה לא צלח, שנמצא טריפה, ואילו לפדיון פטר החמור באמצעות ערכו של השה, לא נתכוון מעולם.

מכאן, רבו הסברות והדעות. רוב תלמידי החכמים טענו, כי מה בכך שלא התכוון לפדות בערכו של השה, די בכך שבפועל השה שהכהן קיבל שווה בערכו לערך החמור. מה לי אם נתכוון הפודה לפדות באופן זה או אחר, עיקר, השה שהגיע ליד הכהן ביצע את המוטל עליו. מאידך, היו שטענו, כי לא עלה לו הפדיון כיאה וכיאות.

היו מתלמידי החכמים שטענו, כי יש לבדוק מחמת איזה דין טריפה נקבע שהכבש אינו ראוי לאכילה. יש מדיני הטריפה שהם וודאים, ויש שנקבעו מחמת חששות וספיקות שונים. אם בכבש זה התגלתה סרכה שנקבעה כטריפה מכח הספק, אזי, גם אם יש לבצע פדיון נוסף, את הכבש השני אין צריך לתת לכהן, שהרי המוציא מחבירו עליו הראיה - שהכהן יוכיח שהפדיון הראשון לא עלה כראוי [תהליך הפדיון מתבצע באופן הבא. בעל החמור נוטל שה ומעביר אותו לבעלותו של שבת הכהונה, ובכך החמור נפדה. לאחר מכן עליו להעביר את השה לכהן].

טענה נוספת שהושמעה היא, כי גם אם הכבש טריפה וודאי, אין כל וודאות כי כוונת משנתנו כי פדיון הבן בכבש שהתגלה כטריפה, לא עלה כיאות. כלומר, כאשר כבש ששימש לפדיון נשחט והתגלה כטריפה, יתכן שבשעת הפדיה לא היה טריפה, ואדרבה, חזקה שלא היה טריפה, אלא היה בריא כרוב הכבשים. ואילו משנתנו הקובעת כי אין לבצע פדיון פטר חמור בכבש טריפה, מכוונת את דבריה לכבש אשר בעודו בחיים ידוע לנו כי הוא טריפה, שאז, אכן הפדיון אינו חל [כפי שאכן כתבו רש"י ושא"ר]. מכל מקום, על אף הכל ולמרות הכל, לרווחא דמילתא, נעשה פדיון נוסף על ידי הענקת מאה דולרים לאדמו"ר מתולדות אהרן זצ"ל, כשווי של העייר הצעיר שעמד במרכז של הסערה ההלכתית. האם בכך הסתיים הנידון ההלכתי? הוא רק החל. תלמידי חכמים החלו לדון, אם ניתן לבצע פדיון בשטרות כסף בני ימינו... אך לכך ראוי לייחד מאמר נפרד.

דף יג/א לא רצה לפדותו עורפו מאחוריו וקוברו

"לשם יחוד קודשא בריך הוא... לקיים מצוות עריפה"

יש שחסידים ואנשי מעשה מבקשים לחזר אחר כל מצוות התורה, על ידי שהם מחייבים את עצמם בכל המצוות שניתן לקיים, כפדיון פטר חמור - באמצעות רכישת אתון מבכירה, שילוח הקן - על ידי שמזמנים את עצמם למקום שבו ידוע להם כי קיים קן ציפור, ומתחייבים במצווה, ועוד, שיש בכך מעלה גדולה, ועל פי הסוד יש בכך עניינים גבוהים ורמים, לקיים את כל המצוות ("שער המצוות" לרבי חיים ויטאל זצ"ל, בהקדמה, הובא ב"אורחות יושר" לגר"ח קנייבסקי שליט"א, עמ' פ"ו).

העריפה, מצווה? נידון הלכתי מעניין התגלגל ובה על ידי אנשים אשר כבר קיימו את מצוות פדיון פטר חמור, והם ביקשו לברר, האם יש מעלה כל שהיא בכך שכעת ירכשו אתון, ימתינו שתמליט פטר חמור, והם יערפוהו כדי לקיים מצוות עריפה. כלומר, האם העריפה היא מצווה כלל, ואם כן, האם יש לבכרה על פני הפדיה.

מעלה אפשרות מעניינת זו.

צמר של רחל בת עז: גמרתנו דנה בדינה של עז בת רחל ושל רחל בת עז, לעניין בכורה. בין הדברים התפתח נידון, כיצד להתייחס לצמרה של רחל בת עז, אשר אינה דומה למולידתה (עיי' "מנחת חינוך" מצווה תק"ח אות ו). שאלה זו מתייחסת לעניין שעטנז - האם צמר זה נאסר בשעטנז, וכמו כן לעניין ציצית, לעניין טומאת נגעים וראשית הגז. מאחר שבכל אלו התורה התייחסה לצמר כבשים, התעוררה השאלה, אם צמר זה נחשב כצמר כבשים. הגמרא עונה, כי קיימת דרשה מיוחדת בכל אחד מנושאים אלו, אשר ממנה למדים, כי צמר שהשתנה אינו נכלל בצמר הנדרש על ידי התורה לכל אחת מן ההלכות שנמנו.

והנה, את האבנט שהכהנים חגרו על בגדיהם, התורה ציוותה לטוות מצמר ומפשתן יחדיו [כך נפסק להלכה, עיי' יומא יב/ב וברמב"ם הל' כלי מקדש פ"ח הל' י"א], וגמרתנו אינה מביאה דרשה או לימוד שגם בבגדי כהונה יש צורך בצמר שאינו משונה, שאינו מרחל בת עז. ה"מנחת חינוך" הסיק מכך, כי בגדי כהונה שנעשו מצמר של רחל בת עז, כשרים המה לעבודה בבית המקדש. ואף סיוע לדבריו הוא מביא מכך, שהרמב"ם אינו מציין בהלכות כלי המקדש, כי צמר שכזה אינו ראוי לטוויית בגדי הכהונה. נמצאנו למדים, כי צמרה של רחל בת עז אינו נחשב כצמר האסור בשעטנז, אך הוא ראוי לשמש כצמר הנדרש לבגדי הכהונה.

מעתה, הוא מבקש ליישב קושיה עצומה של ה"שאגת אריה" (סי' כ"ט). אחד הקרבנות הקרבים בבית המקדש הוא קרבן חטאת העוף,

הקרב במקרה שקיים ספק אם האדם חייב בקרבן חטאת. ה"שאגת אריה" מתקשה, היאך הכהן רשאי להקריבו. הרי יתכן שבעל הקרבן אינו חייב חטאת, ועוף זה אינו קרבן; נמצא הכהן עובד עבודת חולין בבגד הכהונה העשוי צמר ופשתים, ולדעת הרמב"ם (הל' כלי מקדש פ"ח הל' י"ב) ועיי' בראב"ד שם שחולק, לא הותר שעטנז זה אלא לצורך עבודת המקדש, ולא לעבודת חולין?

אומר ה"מנחת חינוך", אם בבית המקדש תלה אבנט מיוחד, שנעשה מצמר של רחל בת עז, ניתן ליישב את קושיית ה"שאגת אריה". שכן, צמר זה אינו אסור בשעטנז, אך הוא ראוי לטוויית בגדי הכהונה... והכהן שהקריב חטאת עולת העוף, לבש אבנט זה.

[ברם, ה"מנחת חינוך" מקשה על עצמו, אם אומנם די בצמר של רחל בת עז לבגדי הכהונה, כיצד רשאים הכהנים ללבוש בגדי כהונה העשויים מצמר האסור בשעטנז, הרי מצוות עשה דוחה מצוות לא תעשה, רק כאשר אין אפשרות לקיים את שניהן כאחת, ובמקרה זה, ניתן ללבוש צמר של רחל בת עז, שאין בו איסור שעטנז.

שני תירוצים בדבר, משיב ה"מנחת חינוך", השני שבהם טוען, כי אכן, אם יימצא בידיהם צמר של רחל בת עז, שהוא נדיר ביותר, עליהם לטוות את הבגדים ממנו בלבד, אך אם אין צמר כזה ברשותם, יטווהו מצמר רגיל. ברם, את קרבן העוף, אין כל אפשרות להקריב ללא אבנט מסוג זה].

ה"מנחת חינוך" ממשיך לדון בנושא מצדדים שונים, ואילו בעל ה"משנה ברורה" זצ"ל לא הסתפק בדבר כלל, לדעתו, ברור ופשוט, כי צמר של רחל בת עז אינו ראוי גם לבגדי הכהונה ("ביאור הלכה" סי' ט' סעי' א' ד"ה "רחלים").

לעילוי נשמת

הר"ר **יקותיאל יהודה (ג'ייקובס) ז"ל**

ב"ר מנשה הי"ד נלב"ע ט"ו בתשרי תשס"ו **תנצב"ה**

הונצח ע"י המשפחה שיחיו

נר ה'
נשמת
אדם

שנה טובה

**"זכרנו לחיים מלך חפץ בחיים
וכתבנו בספר החיים למענך אלוקים חיים"**

עם פרוס השנה החדשה בה נפתחים שערי רחמים ורצון
שלוחה בזאת ברכה, לכל ידידי ורעי מגידי השיעורים
והלומדים ולנדיבים הנכבדים תומכי ה"מאורות":

**שנה טובה ומבורכת, שנת ברכה והצלחה,
בריאות ושמחה שנה בה נהגה בתורתנו בשלווה
וברנה, ותהא ברכת ה' שרויה בכל מעשה ידיכם!**

בברכת כתיבה וחתמה טובה,

הרב חיים דוד קובלסקי

**עולים
על רכבת
הלימוד**

מצטרפים לאלפי הלומדים
קטעי גמרא, משנה והלכה מדי
יום ביומו, בכל זמן ובכל מקום.
זוהי ההזדמנות לקבוע 'עיתים
לתורה' לומדים כמה דקות
וזוכים בסיפוק רוחני עצום!

קבע עיתים ללימוד
* 3029 עכשיו

חודש ראשון התנסות חינם

